Ч. 233 (13.181). Львів, четвер 20. жовтня 1932. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Прилюдний виказ післяплатник'в!!!

У найближчих днях почнемо подавати на сторінках „Діла" до прилюдного відома назвища тих непоправних післяплатників, що залягають з передплатою за останні місяці, нехтуючи зовсім усякими пригадками і навіть адвокатськими упімненнями.

ПОХІД ФАШИЗМУ.

ЮЛІЙ ҐЕМБЕШ — МАДЯРСЬКИЙ МУССОЛІНІ.

(Рим — Меккою побіджених націоналізмів. — Минуле Ґембеша. — „Відроджена Угорщина" і „історичні землі". — Русофільська акція на Закарпатті, мадярони і короткозорість Праги).

I.

Сучасність проходить під знаком двох могутніх індивідуальностей, Леніна і Мусолінього, під знаком двох досі незнаних у світі екстрем, комунізму і фашизму. Не лишень у теорії, як нові суспільно-політичні світогляди, але ще більше в практиці запрезентувались вони, будуючи дві, своєрідні режімами держави і просякаючи в чужі країни, де прищіплюють свої нові вірування, нові догми.

Комунізм находить кадри серед пролетаріяту ріжних країн, жируючи на людській нужді. Його ціль — світова революція, тепер щоправда відсунена на пізніше в її реалізації з причини труднощів у батьківщині комунізму. Фашизм є скромніший. Мусоліні підкреслює частіше, що це суто-італійський національний здвиг, що його леди чи можна живцем копіювати в інших краях. Та разом із тим „дуче" не скриває своїх симпатій до гітлєризму, до його сили і росту. Він, очевидно, добачує в останньому своє духове дитя, близнюка фашизму і в душі радіє, що започаткований ним суспільно-політичний напрям не залишився у вузьких рямцях італійської держави а пішов у світ.

І не лише у Німеччині, а по всіх усюдах найшов фашизм симпатиків, як теж Мусоліні тут і там наслідувачів, що позавдрили йому історичного подвигу і слави.

Саме тепер готовиться Італія до святочної стрічі десятиліття тріюмфу фашистів, започаткованого славною промовою Мусолінього до народніх мас у Трієсті в лютім 1922 р. У цій промові накреслив він великодержавну програму створеної ним системи: *„Середземне Море є призначене на те,* — говорив він між іншим, — *щоби бути знов нашим. А призначення Риму ще раз стати містом, яке надає тон цивілізації західної Европи. Розгорнім стяг імперії, стяг нашого імперіялізму".*

Рух, який почав Мусоліні, думки, які він кинув, вогонь, що його він роздув — змінили чимало на апенінському півострові. Нація старинного світа під впливом сильних імпульсів фашизму увійшла знова на політичну арену з піднесеною головою, акцентуючи свій великодержавний голос і бажання бути поміж першими. За Середземне Море кинула Італія рукавичку могутній Франції, а Рим — хоч не зайняв провідного місця в поході зах.-европейської цивілізації — зате *став Меккою деяких побіджених націоналізмів.*

II.

Після Німеччини, що ще сталить своє національне „я" в огні гітлєро-фашизму, простягнув тепер руку вождові італійських чорних сорочок Юлій Ґембеш, який обняв саме провід мадярської політики. Ставши президентом міністрів післав Ґембеш Мусолінікому привітню депешу, в якій запевнив його у приязні й пошані мадярського народу та прохав про чинну підтримку Угорщини. Ця депеша має велике символічне значіння. Ґембеш признався у ній, що при помочі запозиченого в Мусолінього світла хоче вести свій нарід до відродження, точніше до імперіялізму.

Дня 8. ц. м. — як каже вістка з Будапешту — влаштував Союз Націоналістичних Товариств („Тещ") велике торжество у честь нового прем'єра одного з основників цієї організації. Коли Ґембеш появився на бальконі 100.000 маніфестантів *привітало його фашистівським піднесенням рук.* Новий вожд виголосив промову, яку закінчив питанням: Чого хочете брати мадяри? На це юрба відповіла *„Відродженої Угорщини!"...*

Юлій Ґембеш не є homo novus у політичному житті мадярів. Як молодий лайтнант почав разом з графом Бетленом контрреволюційний наступ проти влади мадярських комуністів. Після успішної ліквідації червоного режіму Ґембеш з причини молодих літ не вступив до уряду, але разом із ґрупою націоналістичних старшин оснував „союз пробуджених мадярів", що не тільки гостро розправлявся з усім, що дихало комунізмом чи соціялізмом, але теж поширював расову нетерпимість проти жидів. В осені 1921 р. виступив Ґембеш активно проти спроб екскайзера Карла стати мадярським королем, дарма, що його програма — монархізм, але з виборним королем. З боротьби під Будаерш вийшов він побідником і закріпив за собою і так уже велику популярність. Він став міністром війни, а тепер назначено його головою міністеріяльного кабінету і *з тим моментом офіційно признала́сь Мадярщина до релігії фашизму.*

III.

Мадярський фашизм це не лишень синонім безпощадного націоналізму*), це також програма „Великої Угорщини", обкроєної в 1920 р. державами антанти і обмеженої до етнографічно-одноцілої території. Мадярські націоналісти, що в часі війни не скривались зі своїм ультра-сепаратизмом та мріяли про повне відділення земель корони св. Стефана від Австрії, засумували після Тріянону. Їхня батьківщина була вправді самостійна, та зате втратила всі чужонаціональні провінції. Клич: ні, ні, ніколи! (мовляв — не погодяться вони з обрізанням Мадярщини) став потішати їх у національній жалобі. Ґембеш, сьогоднішній премієр, разом з „пробудженими мадярами" став герольдом поширення влади Будапешту на „історичні землі". Разом із ним увійшла його програма в офіціяльну кузню мадярських політичних плянів.

IV.

Для нас фашистівський період Угорщини має теж деяке значіння. Це не тайна, що першою точкою в імперіялістичній програмі Будапешту є нова окупація нашого Закарпаття. Дальше — це не випадок, що найзавзятіші русофіли, які саме тепер ведуть завзяту кампанію проти живої народньої мови — мадярони (якщо не галицькі москвофіли або російські еміґранти), які дома говорять виключно по мадярськи. Вони, насаджуючи російщину посеред українського населення, знають добре, так добре, як і їхні інспіратори, що спиняють в той спосіб його політичний і культурний ріст, нищать енерґію населення внутрішньою боротьбою а тим самим готовлять ґрунт для майбутнього розмаху мадярського імперіялізму.

Русофільство чеських аґрарників, що морально і матеріяльно патронують цій роботі, відбирає їм спромowність тверезо глянути на мадярсько-кацапські затії, відкрити справжній зміст цих затій, а нерішучість чеської влади, яка поставила ґубернатором цієї країни Бескида пронозованого москвофіла та толерує російську інвазію на наше Закарпаття, загрожує не тільки нашим національним, але теж чеським державним інтересам.

В. Север.

*) Цікаве є приязне підморгування Ґембеша до жидів-асимілянтів, що стало тепер темою, яку широко обговорює сіоністична преса, між іншим теж львівська „Хвиля".

Православя, автокефалія, фанаріоти.

Ню-Йорк, 26. вересня 1932.

В неділю 25. вересня 1932. відбулося в українській (передше автокефальній) церкві св. Володимира в Ню-Йорку висвячення в єпископи грецько-православної церкви українця, бувшого ректора гр.-кат. духовного семинара у Львові, опісля апостольського вікарія в Боснії, відтак пароха гр.-кат. церкви св. Варвари у Відні, дальше українсько-катол. священика в Злучених Державах, а остаточно пароха української грецько-православної, здобутої від українців греко-католиків церкви в місцевости Картерет, стейту Ню Джерзи, доктора св. богословія римської церкви, о. Йосифа Жука. Ця подія починає ще одну епоху в історії української церкви в Америці.

При цій нагоді варто пригадати, звідки взялася православна церква серед українців в Америці.

В 1867 році купили Злучені Держави від Росії півострів Аляску, де вже була розвинена російська православна місія. Російський православний єпископ знайшовся тепер на території Злучених Держав і тому переніс свій осідок до Сан Франціско в Каліфорнії. Там було мало москалів, трохи українців, а зате поселилися в більшім числі хорвати та серби. Ґраф Коцебуе, тодішній російський амбасадор в Америці, відразу зрозумів, яку роботу може виконати російська православна церква в Америці для сповнення історичної російської місії-обєднання всіх славян в московськім морі. Із Сан Франціско стала поширятись місійна праця на Схід, де тимчасом наплила сильна іміґрація балканських та австро-угорських словян, головно з Підкарпаття й Галичини. Релігійна місія поволі переміняласи в чисто політичну. Відоме вже читачам „Діла" перемовлення на московську сторону о. Грушки, українського грецько-кат. священика з Галичини, а за ним пішов перехід о. Товта, гр.-кат. священика з Підкарпаття. За такими удачними спробами між духовенством пішла опісля енерґійна аґітація між недокінченими студентами та амбітними дяками при українсько-греко-кат. церквах. Тут успіхи були далеко більші. Врешті наші лемки показалися теж добрим матеріялом для русофільської пропаганди. Хоч православні церкви в засаді мали бути зорґанізовані між родовитими православними, то на ділі більшість православних вірних становили бувші греко-католики з Галичини й Підкарпаття. Мало було таких немо-

ральних засобів, якими не послугувалась би російська місія в переводженні греко-католиків на православя, або в здобуванні їхніх церков на власність цієї місії. З яким поспіхом повставали православні церкви, вказує факт, що напр. у Шікаго збудовано величаву російсько-православну катедру, а не було відповідної скількости православних громадян, так, що на правного опікуна („тростї") катедри треба було взяти жида (!) і його записати в судових реєстрах. У 1913 році не менше як 800 священиків і місіонарів діставало піддержку від Святішого Синоду в Петербурзі. (Оба факти подає Олександер Грав-Вандмаєр у відчиті про балканських славян, виголошенім у 1922 році перед чужинецькими студентами коломбійського університету в Ню-Йорку). В 1912 році зорганізував прав. митрополит Плятон Рождественський „Товариство для пропаганди православної віри" і в своїм першім зазиві отверто написав, що метою цього товариства є дати поміч „подяремним русским з Галиції і Прикарпаття". До помочи у пропаганді станув епископ Олександер Немоловський, котрий знаменито знав українську мову. Його правою рукою став Адам Филиповський, родом з Рогатинщини, теперішній рос. православний епископ у Канаді. З диким завзяттям пішла кампанія проти греко-католиків у часі процесу проти Сандовича й Гудими у Львові (1914). Пропаганда та стала навіть небезпечна для уряду Злучених Держав і в найповажнішій нюйорській газеті „Ню Йорк Таймс" появилася від лютого до березня 1913 р. ціла низка статтей, які дуже докладно виказали шпигунську діяльність третьої секції російської імператорської поліції в Злучених Державах, в відтак звязь цієї секції з русскою православною місією. Значне місце в тих статтях забрала справа пропаґанди між українцями греко-католиками в Америці. Як Перемишль дістався в руки москалів (17. березня 1915), підписаний був тоді співробітником при головній українській газеті „Свобода" і був свідком такої події: В пів години по появі телеграфічних вісток про упадок Перемишля прийшов телефонат з редакції органу рос. прав. місії „Свѣтъ" до фінансового управителя „Свободи", з пропозицією на конференцію. За 4 години опісля вернувся управитель з розмови і першим його словом до підписаного був такий вислів: „А тож ви, українці, запровадили свій нарід! Деж тепер підете!?". За кілька тижнів опісля почали надходити вістки про масову дезерцію українців до російських православних церков, а з тим і про викроплення кільканадцятьох наших дяків на нових російських православних батюшків. Тоді підписаний вибрався в агітаційну подорож по українських громадах з рефератами про самостійність українського народу й можливість незалежної держави і видав про це окрему брошуру. Це у великій мірі вдержало небезпечний рух.

З розвалом царської Росії (березень 1917) розвалилася автоматично й російська православна місія, а батюшки, не маючи грошевої піддержки, почали організувати свої незалежні церкви. Тоді також вернулись між українську громаду висвячені в батюшки дяки й кинулися перетягати греко-католиків на свою сторону під кличем „Бог і Україна". Рівночасно появилися наклепи на греко-католиків, що вони польської віри, а чиста українська козацька віра — це православна. Намножилося стільки українських православних громад, що треба було епископа. Знайшли еп. Олександра Немоловського, котрий видав послання по українськи, але на докір „русских" заявив також у посланні перед ними, що робить це з розмислом для піддурення українців. По здемаскованні Олександра вхопилися сирійського неправильного митрополита Германоса, а за якийсь час приїхав перший дійсний український православний священик, о. д-р Микола Копачук з Буковини і його вибрали адміністратором дієцезії (в березні 1923). Але, як він став заводити дисципліну, то його усунули (він тепер належить до грецько-католицької дієцезії), а спровадили 13-го лютого 1924 р. о. Івана Хведоровича, б. настоятеля села Митинець на Волині, що його іменував автокефальний митрополит Липківський з Києва „архиепископом української Автокефальної Церкви в Америці".

ВИРІВНУЙТЕ СВОЮ ЗАЛЕГЛІСТЬ ЗА ЧАСОПИС, ХОЧАБ І НАЙМЕНШИМИ КВОТАМИ, БО НАЙМЕНШІ ВПЛАТИ У ВЕЛИКІМ ЧИСЛІ ДАЮТЬ ВЕЛИКУ СУМУ І ЦИМ СПОВНИТЕ СВОЄ ЗОБОВЯЗАННЯ СУПРОТИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПРЕСИ, А НАМ ДОПОМОЖЕТЕ СПОВНЮВАТИ ДАЛЬШЕ ДУЖЕ ВАЖКУ ПРАЦЮ.

З приїздом о. Хведоровича розпочалася дика боротьба проти української католицької церкви. Мабуть тому, що в бувшій царській Росії під католицизмом розуміли польську віру, почали прихильники автокефальної церкви в Америці називати українців католиків „поляками". З початку несміливо, але як до головної української національної газети дістався за співробітника один член консисторії автокефальної церкви і на сторінках цієї газети розпочалася безоглядна боротьба проти українського католицького епископа о. Константина Богачевського (приїхав у серпні 1924 р.), котрого представили як висланця Варшави, тоді пішла чисто татарська нагінка на всіх українців-католиків, як „поляків", а вихвалювання автокефалії як „єдиної правдивої української релігії". Тоді напр. сталося таке диво: В Ню-Йорку істнувала при Народнім Домі українська народня школа з кількома філіями з фреквенцією понад 600 дітей, а як демагоги кинули клич організувати „правдиву" українську школу і її примістили при автокефальній церкві, то тепер усіх дітей в ріжних українських школах міста нема більше як півтора сотки! Одну дійсну кваліфіковану учительку з краю назвали „полькою" тому, що вчила дальше при школі Народнього Дому, хоч вона покінчила український семинар і відсиділа рік на Домбю біля Кракова в часі укр.-поль. боїв. Наслідком нагінки вона мусіла покинути школу. І т. д.

Незабаром повстав бунт в автокефальній церкві через те, що о. Хведорович не мав епископських свячень. І ось 1. серпня 1931 р. появилася обемиста (на 7 сторін великого газетного формату) „Наша відповідь" двох стовпів цієї церкви, бувших українсько-католицьких священиків. Це було приготування до створення окремої церкви з епископом, що дістане канонічні свячення. Майже всі бувші католицькі священики, що вийшли з української католицької дієцезії еп. о. Богачевського наслідком зловживань або неправильностей, опинилися в тій новій церкві й вибрали зпоміж себе о. д-ра Йосифа Жука як кандидата на епископа. Після однорічних заходів епископ грецької православної церкви Атанагорас остаточно згодився висвятити о. Жука на епископа, одержавши на це згоду грецького патріярха.

Цікаве, якого клича візьмуться провідники нової церкви для дальшої боротьби проти української грецько-католицької церкви. Наклеп про „поляків", уживаний ними, як довго вони були у звязи з автокефалією, залишився монополем автокефалістів. Клич „незалежности" церкви вони закинули і навіть обернулися проти нього, бо пішли в залежність від Фанару (... вного царгородського Ватикану). По теперішній поведінці можна думати, що буде це клич української нації, замкненої у рямцях фанаріотів.

Коли так, то українська еміграція мусітиме пережити ще один експеримент, який пережила у своїм історичнім процесі болгарська церква (див. „Славянський Світ" Д. Дорошенка). Поняття релігійної нації занесене в Европу турками. Визначна турецька діячка, Галі дег Еліб, що відвідала недавно Америку, пише про цю ідею у своїй книжці „Туреччина глядить на Захід" цими словами: „Турки розвязали питання византійської раси й релігії (по занятті Царгороду 1453) в той спосіб: вони поділили ріжні народи отоманської держави на церковні нації, значить: вони дивилися на приналежність національну радше з релігійного, ніж з етнічного погляду. Насамперед прийшла отоманська нація, зложена з музулман, усе одно: турків, чи не-турків. Зараз потім прийшла православна нація. Грецький патріярх, як її голова, дістав таку силу, якої не мав ніколи перед тим. Піддержуваний православним духовенством і шляхтою з Фанару, в короні і з жезлом, з власною янчарською сторожею і своєю власною вязницею, та своїм двором, він був дійсним володарем усіх православних, греків і не-греків".

Колиб ідея церковної нації стала кличем нової української церкви, то ми були би свідками чистих азійських кличів серед української еміграції — в додатку до теперішніх азійсько-московських в українській ноші.

Д-р Семен Демидчук.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 20. ЖОВТНЯ 1932.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ. 2)

ЛИЧАКІВСЬКИЙ ЦВИНТАР У ЛЬВОВІ.

(Первопочини цвинтаря і його найстарші нагробники.)

В 1856 р. докуплено нові ґрунти для поширення цвинтаря, а рівночасно доручено університетському огородникові Баверові засновувати цвинтарні плянтації. Інтенсивна праця Бавера продовжувалася до 1858 р. й від тоді датується той виїмковий чар личаківського цвинтаря, який завдячує він своїй багатій і ріжноманітній фльорі. У 1872 р. започаткувала управа цвинтаря неістнуючу до того часу евіденцію покійників, хоронених на личаківському цвинтарі. Три роки пізніше обведено фронтову смугу цвинтаря мурованою огорожею й побудовано головні ворота від Пекарської вулиці у псевдоготицькому стилі. І тепер не пожалувано старих, ніким недоглядених намогильників, які пішли на фундаменти тих репрезентативних воріт. В останніх роках м. в. розпарцельовано цвинтар на поля, при чому поля від фронту й поблизу головних алей призначено для духовної, а також і фінансової аристократії, дальші поля для незамітного плебсу: єрархічний розподіл, що панує в місті живих, перенесено з усією дбайливістю до міста покійників.

Завдяки статутарним „нормаліям", вандалізмові опікунів і вибрикам цвинтарних гієн, з найстарших памятників личаківського цвинтаря зберіглося до нас дуже мало. Володислав Цесельський, що видав у 1880 р. невелику брошуру про „Памятникові риси львівських цвинтарів", збиравши матеріяли до своєї публікації відшукав ще кільканадцять нагробних плит і намогильників з кінця XVIII. віку. Нині по багатьох зпоміж них не залишилось і сліду, а ті, що й зберіглися, знищені часом, людьми і порослі мохом та закриті бурянами не звертають уже уваги прохожого ані своєю старовиною ані мистецькою формою, а тим менше іменами давно забутих покійників, що спочили під ними.

Найстарші намогильники нашого цвинтаря, це своєю формою ті самі нагробні плити, якими покривалися могили покійників у церковних підземелях чи в могилах під крилами церков. Там вони мусіли пристосовуватись до вимогів життя й вмуровані в церковну долівку чи церковного подвіря, не сміли виставати понад поверхню. Топтала по них розмолена юрба живих і у такій формі й неконечній уже тепер скромности перейшли ті плити на цвинтарі. Різьбарська декорація тих нагробних плит теж скромна. Поза іменем і прізвищем покійника та датою його смерти рідко коли попадають на них ширші написи, а їхня орнаментика не виходить поза плоске зображення стереотипних символів смерти й життєвої суети. Отже: череп, під ним навхрест зложені голінні кости, часами коса смерти й клепсидра, як символ безповоротно проминаючих хвилин. Очевидно на кожній такій плиті находимо знамена християнства — хрест, деколи з підставою, що символізує й життєву Голгофту.

Найстаршу з нагробних плит личаківського цвинтаря найшов Цесельський поблизу згаданої вже каплиці в центрі найстаршої цвинтарної смуги. Покривала вона могилу якогось духовника, про що свідчила зображена на ній чаша з артосом. З останків напису вдалося нашему авторові відчитати тільки слова: „umarł R. 1787 D. 15. Junii..." Як називався покійник невідомо, одначе певне, що був він одним з тих духовників, які щоби переломати упередження широких кол громадянства до цвинтарів поза місто, казали себе там ховати для прикладу і заохоти.

У черзі найстарших намогильників зберіглися намогильники Маргарети Заблотовської, що „літ 50 прожила, а 16. новембра 1788. перенеслася до вічности", Миколи Третяка, овруцького каштеляна, що помер 23. квітня 1790, Леопольда Карла Піллера, що „жив побожно літ 21 і помер у кавалерському стані", Августа Біттельбергера, померлого в 1797 р., й нарешті вірменки Розалії Вартановичівної, що померла 17-літньою дівчиною в 1799 р.

Характеристичне, що щойно цей останній із відомих нагробників личаківського цвинтаря XVIII. в. не є безпретенсійною плоско положеною плитою, але намогильником, при якого виконанні мусіла попрацювати різьбар і архітект, хочби й в одній особі. Прямовісно уставлений цоколь з епітафією, обрамований розетами й лавровими ґірляндами; завершення цоколю творить трьохкутний тимпанон, виповнений з одного боку різьбою черепа й зложених навхрест кісток, з другого боку клепсидрою. Поруч цоколю стоїть жінка в подорожньому одязі з рантухом на голові перепоясана в стані, в черевиках. Під правою пахою тримає клунок, у лівій руці тримає овальні рямці, в яких колись було релєфне погруддя покійниці. Безвладна каменярська техніка й стилева форма цього намогильника свідчать про те, що автором його міг бути одинокий під ту пору у Львові різьбар вищого рівня Гартман Вітвер, який почав і збагатив цілою низкою творів добу львівського ампіру.

Кремлівська помста.

Безповоротне виключення Зіновєва і Каменева з комуністичної партії.

Теперішні кремлівські потентати, яких „возглавляє" секретар політичного бюра всесоюзної комуністичної партії (скромна посада!), і на ділі справжній диктатор СРСР Сталін, уміють добре мститися на своїх особистих ворогах. На Троцькому вони пімстилися ще найменше, бо його висилка поза межі СРСР не вийшла для нього в наслідках найгірше. Він живе на еміграції добре. Публікує книгу за книгою, ревеляції за ревеляціями і таким чином зводить далі рахунки зі Сталіном і С-кою. Гіршою була доля Раковського, бувшого великого більшовицького дипльомата (паризький амбасадор СРСР, льондонський політичний представник СРСР) і бувшого голови Ради Народніх Комісарів на Україні. Цього культурного та відданого здавна комунізмові румуна згнобив „чудесний грузін" Сталін, як його звуть москалі, цілковито. Раковський загибає десь далеко в якомусь заказаному куті Сибіру. Не краще, а може далеко гірше поступили теперішні кремлівські потентати і червоні диктатори з батьком більшовицької дипльоматії Чічеріном.

Цей дипльомат старої школи, цей передвоєнний аристократ, що грав немалу ролю в передвоєнній російській дипльоматії, цей вінимково працьовитий і душею та тілом відданий комунізмові керманич усеї закордонної більшовицької політики, опинився нині з ласки Сталіна і комп. на соціяльному дні. Він не тільки поза всякими впливами, але й поза межами спроможности до життя. А він учив більшовиків писати дипльоматичні ноти, вчив їх усіх, від найпримітивніших до найскладніших, арканів дипльоматії. Не веселою, але й не надто трагічною була доля організатора й першого голови Комуністичного Інтернаціоналу (Комінтерну) Зіновєва та впливового його політичного приятеля, довголітнього члена уряду СРСР Каменева. Їх обох виключили свого часу з партії за опозиціонізм або за ідеольогічні ухили від програми компартії, але з тим, що вони матимуть змогу вернути до партії, коли признають свої похибки. Вони оба це й зробили. Їх приняли до партії, але на ніякі відповідальні становища вже їх не допустили. А тепер у жовтні ц. р. знов собі про них нагадали в звязку з ліквідацією нової опозиції. Вся більшовицька преса СРСР принесла 12. жовтня ц. р. постанову Центрального Контрольного Комітету ВКП(б) про виключення з партії 20 (двадцяти) членів за ідеольогічні ухили, а в тому числі і старих комуністів, представників т. зв. старої комуністичної гвардії Зіновєва та Каменева. Для цікавих зацитуємо дослівно постанову про виключення обох названих. Вона така:

„Президія ЦКК ВКП(б) ухвалила виключити з лав партії **Зіновєва Г. Е. та Каменева Л. Б.** — колишніх організаторів антипартійного й антирадянського бльоку опозиційних груп, що їх виключили з партії і відновили тільки після їхньої заяви XV-тому зїздові партії, що вони цілком відкидають „свою волю і свої погляди волі й поглядам партії", що не справдили виявленого їм довіря партії, зрадили її, знаючи про істнування контрреволюційної групи, діставали від цієї групи її документи, не довели про це до відома партії, чим сприяли її діяльності".

Помста Сталіна і комп., як бачимо, велика, але велика також партійна дисципліна в комуністів. Найновіші вісти кажуть, що Зіновєв і Каменев опинились тепер у тюрмі на Лубянці і мабуть будуть вислані на Сибір.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЧИМ СКОРІШЕ ПОЧНЕТЕ СПЛАЧУВАТИ ЗАЛЕГЛІСТЬ ЗА ПЕРЕДПЛАТУ, ТИМ СКОРІШЕ ПОЗБУДЕТЕСЯ ДОВГУ І ПРИЧИНИТЕСЬ ДО ПОПРАВИ ВІДНОСИН У НАШИХ ВИДАВНИЦТВАХ.

Примусові роботи на Радянщині і Ліґа Націй.

З нагоди того, що в одній комісії Ліґи Націй розглядали справу боротьби з невільництвом, між делегатами поширено реферат складений українською групою прихильників Ліґи Націй про вживання примусової праці у межах Радянщини. Ця брошура викликала сильне враження в колах Ліґи Націй та найшла деякий відгук у швайцарській пресі. „Журналь де Женев", пишучи про кризу сталінізму, згадує про крах пятилітки та страшний голод на Радянщині і бачить головну причину цього в ненормальних суспільних відносинах під більшовицькою владою. Автор статті гадає, що комісія Ліґи Націй, яка займається справою невільництва, мусілаб зазнайомитись з брошурою, ширеною українцями, — тоді вона побачилаб, що на Радянщині стягають робочі сили засобами, проти яких цивілізований світ обурюється, коли їх вживають у кольоніях.

(„У. Б.")

Місяць української преси в краю.

Дальший перегляд акції місяця преси у краю з дня 16. жовтня ц. р.

ЧОРТКІВ. Прелеґ. **д-р М. Стахів.** Слухачів 80 осіб, майже самі інтелігенти. Широка й цікава дискусія тревала три й пів години. Створився „Комітет пропаганди української незалежної преси". До Комітету входять: Д-р Електорович, д-р Росляк і урядовець „Просвіти" Василюк.

БУЧАЧ. Прелеґ. **д-р М. Коновалець.** Слухачів ок. 100 осіб. Жива дискусія. Постановлено: Кожний із приявних зобовязався передплатити бодай один український часопис. Ця постанова перейшла одноголосно. Друга постанова: Прилюдно звертаються до Виділу Філії „Просвіти", щоби він улаштував низку відчитів про пресу по читальнях. З вільних датків зібрано 11.90 зол.

РОГАТИН. Прелеґ. **ред. А. Курдидик** замість хворого д-ра К. Коберського. Відчит з технічних причин не міг відбутися в заповідженій 2-ій год. попол., коли громадянство щільно заповнило салю й відбувся аж в 6-ій год. вечором. Слухачів 60 осіб, головно міщан та селян зпід міста. Цифри про нашу й чужу пресу, зокрема статистика передплатників Рогатина зробила велике враження. В дискусії, в якій забирали голос д-р Гладкий, селяни-організатори повіту Іщак та Гривнак, п. Пиріг й інші підносили гарячу просьбу щоби селян обнизити спеціяльно для них передплати та можливе найчастіше влаштувати безпосередню зустріч читачів з робітниками преси. Дуже характеристичний був голос сел. Гривнака: „Коли українські часописи від „Гром. Голосу" до „Мети" зуміли обєднатися в місяці жовтні, то у відповідь їм й на допомогу мусить також само обєднатися українське громадянство без ріжниці поглядів". Тому, що багато людей не чуло реферату, хоч ждали 3 год., просили відбути його в Рогатині ще раз за три тижні.

СОКАЛЬ. У салі „Народної Торговлі" зібралося около 200 осіб, щоби вислухати реферату на тему „Преса і громадянство". Між слухачами переважали селяни, які прийшли і приїхали з сіл до Сокаля. Місцеве громадянство є видно поза сферою зацікавлення тією справою, бо зявилося в дуже малім числі.

На вступі забрав слово пос. Кохан, представив присутнім прелеґента і запропонував на провідника зборів адвок. д-ра Хоминського. Після реферату виявлялася річева дискусія, як поправити невідрадне положення української незалежної преси. Голос забирали: адв. д-р Чайківський, д-р Ріпецький, гром. Стецюк з Волсвина, гром. Лаврик, пос. Кохан, адв. д-р Хоминський, гром. Василевський з Горбкова і ін. — переважно селяни. Вирішено: Передплачувати часописи просто з адміністрації, розвести пропаганду за поширенням української незал. преси і за точним виплачуванням передплати, натиснути на післяплатників, щоби вирівнали передплату. Збори вибрали повітовий комітет пропаганди української незал. преси. До цього комітету ввійшли: д-р Хоминський, д-р Ріпецький, о. Ничай, студ. п. Стефанишина та пані: Вальчикова і Хрущева. З добровільних датків зібрано 23.90 зол. на покриття видатків місяця преси.

ЖОВКВА. З нагоди місяця преси відбувся в Жовкві реферат **ред. Р. Пашківського.** Присутніх понад 100 осіб, при чому з околичних сіл приїхало доволі селян. Зате інтелігенції місцевої та старшого жовківського громадянства було досить мало. По рефераті виявлялась дискусія і досить гостра полеміка між селянами та інтелігенцією. Ухвалено завязати комітет пропаганди преси та зробити низку рефератів по селах. Завдяки енерґічній діяльності о. Віґоринського та ще кількох одиниць Жовква починає тепер рухатись. Того самого дня по рефераті відбулися загальні збори з метою відновлення місцевої читальні.

ТЕРНОПІЛЬ. В неділю 16. ц. м. скликано в Тернополі публічне зібрання на годину 6. веч. до салі Міщанського Братства для пропаганди за поширенням української незалежної преси, на котре прибув зі Львова з відповідним рефератом редактор „Мети" п. **Володимир Кузьмович.** Зазив у нашій пресі знайшов відгомін у тернопільських громадян — як у інтелігентів так і у міщан — і вони на збори явилися численно. Число учасників, між ними було доволі жіноцтва, виносило около 500. Зборами заінтересувалася видко й політична влада, делегуючи на збори свого відпоручника референдаря зі староства д-ра Розенцвайґа. Збори відкрив посол д-р Степан Баран як скликуючий і він проводив. З черги ред. Кузьмович виголосив довший, змістом дуже інтересний реферат, виказуючи цифрово нашу мізерію у пресовій ділянці, у якій стоїмо мабуть на самому останньому місці серед усіх европейських народів. Над проголошеним рефератом була довша і місцями цікава дискусія, в котрій забирали голос пп. Іван Галущинський, д-р Яким Ярема, В. Сеничишин, Василь Бачинський, Франц Колодій, Іларій Брикович, Тома Водяний, Володимир Мартиневич і Володимир Полошевський. Дискутантам відповів референт, почім пос. д-р Баран по трьохгодинних нарадах зазивом до поширення української незалежної преси і до її піддержки замкнув збори.

За автономію Східної Галичини.

Під таким наголовком подав „Журналь де Женев" з 13 жовтня повідомлення ось якого змісту: „Пятнадцять членів та колишніх членів Британського Парляменту подало до Ґенерального Секретаріяту Союзу Народів нову петицію, що торкається ситуації Східної Галичини.

Вони нагадують, що ця провінція була віддана Польщі під умовиною, що вона одержить автономну управу. Вони жадають, щоби Союз Народів предклав Міжнародньому Трибуналові Справедливости запит, чи польський уряд здійснив побажання, яке міститься у рішенню Конференції Амбасадорів з дня 15. березня 1923 р. про уладження автономної управи на території, відомій під іменем Східної Галичини.

Пятнадцять підписаних належить до всіх партій Палати Громад" *(„Укр. Бюро в Жен.")*

Форд аґітує за Гувером.

ДІТРОЙТ (ПАТ). Форд видав до всіх працьовників у своїх заведеннях поклик, у якому поручає вибрати знову Гувера президентом. На думку Форда вибір Гувера відібється корисно на конюнктурі промислу.

Більшовицька акція у Південній Америці.

До швайцарської преси дісталися відомости, що московський осередок пропаґанди поділив Полудневу Америку на кілька районів. Чіле та Перу належать нпр. до девятого району, центром якого є Вальпарайзо. Уруґвай, Арґентина належать до семого району. Міністерство внутрішніх справ Арґентини стверджує, що більшовицькі друки з Уруґваю розповсюджуються по цілій латинській Америці. Друки виготовлені в Монтевідео і призначені для Арґентини, мають фальшиву замітку, що їх видрукували в Буенос Айрес. Московські аґенти не обмежуються самим поширенням більшовицької літератури, а й улаштовують розрухи по цілому континенті. Друки, постачені з Монтевідео, закликають до вбивств і нападів.

Щоби боронитися проти комуністичної небезпеки в Арґентині сенатор Санчес Орандо предклав Конґресові проєкт оголосити комунізм „поза межами закону". Цей проєкт стрінули в сенаті прихильно. Протибільшовицьку кампанію в Арґентині жваво популяризує та підтримує також бразилійська преса.

В Чіле викрили більшовицьку змову і багато її провідників увязнили, між ними Еліяса Ляферта, який удержував звязки з центральним осідком в Монтевідео.

Отже гроші, які більшовики дістають із більшої торговлі в Зєд. Державах Північної Америки, вживають вони у Південній Америці. Панамериканізм розуміють вони на свій спосіб.

(„У. Б.")

НЕМА УСТАНОВИ У СВІТІ, ДО ЯКОЇ ЛЮДИ МАЛИ БИ СТІЛЬКИ ПРЕТЕНСІЙ, ЩО ДО ПРЕСИ, І НЕМА УСТАНОВИ, ЯКОЮ ТАК МАЛО ЦІКАВИЛИСЬ БИ: З ЧОГО ПРЕСА ЖИВЕ, ЯКІ МАТЕРІЯЛЬНІ ПІДСТАВИ ЇЇ ЕКЗИСТЕНЦІЇ І ЯК ЇЙ ДОПОМОГТИ

Подробиці про стрілянину у Відні і її наслідки.

Слідство в справі кривавої сутички поміж віденськими соціял-демократами й націонал-соціялістами виявило, що інспектор поліції Тляcек згинув не від куль соціялістів, лише гітлерівців у тому моменті, коли стримував цих останніх від атаки на Робітничий Дім. Вдові по інсп. Тляcеку склав вислови жалю особисто канцлер Дольфус. У цілому конфлікті чималу ролю відіграли комуністичні провокатори, які по обох сторонах розсівали провокаційні, спеціяльно придумані поголоски. Соціялісти випустили відозву, яка взиває робітників зберегти спокій і не вдаватися у бійки з поліцією.

У звязку з бійками між студентами соціял-демократами й гітлерівцями зачинено не лише університет і політехніку, але взагалі всі високі школи Відня. Дотична постанова ректорів каже, що наука у високих віденських школах почнеться щойно тоді, коли уряд дасть ґарантію, що влада не допустить до нових подібних випадків.

Гарячкова атмосфера у Відні погано відбилась на жидах, які саме мали свята „наметів" („Сукот"). Ексцеси звернулися проти жидів, яких на вулицях Відня атакували гуртки гітлерівців. Жидівська Тел. Агенція зі здивуванням зазначує, що й члени соціялістичного Шуцбунду напали на один відділ жидівських пластунів.

Іменування майора Фея міністром безпеки викликало серед соціял-демократичних кол велике невдоволення, бо Фей є одним із проводирів правої віденської організації „Геймвера".

Всі віденські часописи, які тим випадкам присвячують багато уваги, висловлюють жаль і обурення, що внутрішньо-громадянські політичні спори, які дійшли до такої шаленої натуги в Німеччині, перенеслись у тій самій формі на терен малої австрійської републики, яка фінансово й господарськи є цілком залежна від закордону.

Коли нарікаєте, що українські ґазети є гірші від чужинецьких — попікавтеся грошевими засобами цих останніх і спитайте себе: звідки ці засоби мають взяти українські видавництва і чим має жити українська преса?!

Після замкнення високих шкіл у Відні.

ВІДЕНЬ (ПАТ). Конференція ректорів високих шкіл оголосила комунікат, у якому повідомляє, що високі школи замкнено на знак протесту проти подій у дільниці Сіммерінґ, у часі яких поранено багато студентів. Вищі школи у Відні не будуть так довго отворені, поки уряд не дасть достаточної ґарантії, що подібні події не повторяться. Опісля ректори закликають слухачів зберегти спокій.

Залізнича катастрофа в Румунії.

БУКАРЕШТ (ПАТ). На двірці в Темешварі вискочив учора вечором із шин поспішний поїзд. Один вагон почтовий та один ваґон пасажирський знищені зовсім. Зпід звалищ видобули 11 убитих і 17 тяжко ранених, які також померли до ранку. Катастрофу спричинило хибне наставлення зворотниці.

Чи Ви знаєте, що української незалежної преси не субвенціонує ані промисл, ані уряд, ані ніяка політична група, що українські ґазети не мають анонсів від державних монополів і підприємств і не мають богатих приватних протекторів? — 4 зол. місячної передплати є підставою матеріяльної екзистенції нашого щоденника — тому мусите їх прислати.

Вістки зі світа.

ЛІҐА НАЦІЙ перестала цікавити навіть членів останніх женевських зборів. І так XIII. Загальне Засідання закрили 17. ц. м. тільки в присутності дуже мало осіб, при повній байдужності женевської преси й публики. Останнє засідання обмежилось до прийняття резолюцій внутрішньо-формального характеру, про бюджет Ліґи, її секретаріят, членські вкладки і т. п. Голова Заг. Зібрання грек Політіс сам звернув увагу на „скромні" вислідн цьогорічної сесії Ліґи, оправдуючи її тим, що нібито ціла низка справ находиться ще у „позаліґовому розгляді" і Ліґа не могла ними займатися. Політіс сам назвав Ліґу „монотонною". Остання сесія Ради Ліґи і її Загальне Зібрання довела справді „монотонію" Ліґи до небувалого досі ступня.

ГІНДЕНБУРҐ має клопіт з отвертими листами, з якими звертаються до нього ріжні політичні діячі й ріжні політичні групи, з найріжнороднішими закидами проти уряду фон Папена. Півофіціяльна німецька преса дає зрозуміти, що б. голова нім. райхстаґу соціяліст Лебе не вдостоїться відповіді Гінденбурґа на його отвертого листа, зате відповість йому при найближчій нагоді канцлер Папен. Тепер чуємо про новий отвертий лист, який теж адресований до старенького президента і теж атакує уряд. Його видали націонал-соціялісти й розплякатували по містах Німеччини. З другого боку уряд і партії щораз більше журяться старечим віком Гінденбурґа. Виринула ідея покликати до життя спеціяльну „президіяльну раду", яка м. ін. визначила би наслідника на становище президента.

ДИМІСІЯ РУМУНСЬКОГО УРЯДУ прийшла безумовно як наслідок затяжного спору поміж премієром Вайда-Воєводою та новоіменованим міністром закорд. справ Тітулеску на ґрунті совітсько-румунських переговорів. Король димісію приняв і почав наради над кандидатурою нового премієра й характером нового уряду. По всій правдоподібності головою нового кабінету стане лідер націонал-царанистів, колишній премієр Маніу.

МЕКДОНАЛЬД склав заяву, що Англія завжди готова підтримувати авторитет Ліґи Націй, без якої не можна собі уявити нині світа. Повільність з реальними наслідками краща від непередуманого поспіху. Англія не противиться вимозі Німеччини щодо рівноправности у військовій ділянці, одначе не може допустити засадничо до збільшення зброєнь, змагаючи до їх зменшення. Мекдональд дивується, чому Німеччина не згодилася на Женеву, як місце найближчої конференції 4-ох великодержав, але на загал є оптимістом і вірить в компромісову розвязку нинішнього франко-німецького конфлікту.

СОВІТСЬКО-РУМУНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ про пакт неаґресії є дальше предметом міркувань польської преси, яка широко коментує інтервю Літвінова (про який ми вчора писали). Польська преса впевняє, що до того пакту таки внедовзі прийде і що Польща відіграє ще у цих переговорах рішаючу ролю, як посередник.

Демарш Англії у Німеччині

ЛЬОНДОН. (ПАТ). Англійські щоденники інформують про новий демарш Англії у Берліні з метою прихилити Німеччину до агоди на Женеву як місце нарад.

Бюро Конті повідомляє, що міністр закордонних справ Нойрат відповів англ. шарже д'афер, (який вручив йому знову запрошення на конференцію в Женеві), що Німеччина з відомих причин не може згодитися на Женеву, як місце конференції.

Ген. секретар Ліґи Націй у Берліні.

БЕРЛІН, 18. X. ПАТ. Ґенеральний секретар Ліґи Націй Друмонд після гостини в Римі, куди їде в середу, приїде до Берліна, щоби навязати контакт із німецьким урядом у справі іменування заступника секретаря Ліґи Націй. Як кандидата на це становище називають бувш. держ. секретаря Тределенбурга і німецького посла в Атенах Айзенрора.

Льорд Ротермір у Берліні.

БЕРЛІН (ПАТ). Прибув сюди знаний зі своїх виступів проти версайського трактату, пресовий потентат льорд Ротемір, аби познайомитися на місці з внутрішньою і закордонною ситуацією Німеччини. По вісткам преси має льорд Ротемір використати свої інформації у новій пресовій кампанії.

Лапівці на волі.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (ПАТ). Уряд рішив випустити з вязниці всіх провідників руху Лаппе, які приступили до голодового страйку, з вийнятком ген. Валленіюса.

ЯПОНСЬКІ ЛІТАКИ БОМБАРДУЮТЬ.

ПЕКІН, 18. 10. ПАТ. Три японські літаки збомбардували місцевість недалеко м. Гайляр, щоби знищити власний літак, який наслідком дефекту мотору мусів осісти на терені, занятім повстанцями. Залогу літака взяли в полон вояки ген. Сюпін-Вена, вожда протиманджуського руху.

ІРЛЯНДСЬКИЙ СОЙМ.

ДЕБЛІН, 18. 10. ПАТ. 19. жовтня збереться вперше після літніх ферій сойм вільної держави. Сесія заповідається як одна з найділовіших і найцікавіших, а обіймає низку першорядних справ. Переговори з Англією висунуться певно на перше місце. Безробітні приготовляються до демонстрацій в дні відновлення сесії.

Ґанді дістав атак паралїжу?

ЛЬОНДОН. (ПАТ). „Дейлі Геральд" повідомляє, наче би близькі приятелі Ґандія в Льондоні одержали вістку, що Ґанді дістав атак паралїжу. Атак цей мала спричинити недавня голодівка. В справі стану здоровля Ґандія буде проголошена нині інтерпеляція на першому засіданні палати Громад.

ҐАНДІ НЕ СПАРАЛІЖОВАНИЙ.

ПУНА, 18. 10. ПАТ. Офіціяльно заперечують поголоску начеб Ґандія спаралїжувало.

СМЕРТЬ НІМЕЦЬКОГО ЖУРНАЛІСТА У КАТАСТРОФІ.

ПАРИЖ, 18. 10. ПАТ. Відомий німецький журналіст Кертенс і молода жінка Фріда Адам, родом із Австрії, впали жертвою страшної автомобільної катастрофи. Випадок приключився в дорозі зі Женеви до Парижа. З невідомих причин авто впало нараз на вантажний віз, що був на дорозі, хоч віз, згідно з приписами, був на правому боці дороги й був дуже добре освітлений. Кертенс і Фр. Адам згинули на місці. Кертенс оснував був у Женеві пресову аґенцію, в якій м. і. оголосив голосну свого часу статтю п. з. „Недокладне переведення постанов версайського трактату Німеччиною".

Буря у південній Франконії.

БЕРЛІН, 18. X. ПАТ. У південній Франконії лютувала дуже сильна буря, що заподіяла великі шкоди в огородах. Великі дерева повиривала з корінням, багато домів ушкодила. Загальних втрат не вспіли ще устійнити.

Вибух у залізничім ваґоні.

РІО ДЕ ДЖАНЕЙРО, 18. X. ПАТ. В Ентеріос наступив вибух у ваґоні, в якому була муніція. Шість людей було вбитих, кільканацять ранених.

НОВИНКИ

— **До Вп. Передплатників УЗЕ.** У відповідь на численні запити ВП. Передплатників УЗЕ у звязку з дещо повільнішою розсилкою II. тому повідомляємо, що її спричинила переплетня не доставивши нам на час замовлених окладинок. Дальша розсилка томів піде скорше. Всі Вп. Передплатники, котрим належиться II. том УЗЕ дістануть його незабаром. Просимо його висилки не уrгувати. При цій нагоді **просимо востаннє** тих ВП. Передплатників, котрі замовили УЗЕ і мимо численних закликів, приrадок та упімнень не вирівняли досі належности В-ву УЗЕ, щоб вирівнали її без судових скарг і процесів. Доброзичливим В-ву УЗЕ Передплатникам приrадуємо, що знижену передплату на III. том — 60 зол. приймаємо до кінця ц. р. 1932. — **Адміністрація УЗЕ, Коломия, Народний Дім.** 671 1—3

— **До архітектів, членів Українського Технічного Товариства!** Український Комітет світової вистави в Шикаго звернувся до Українського Технічного Товариства у Львові в справі будови на площі вистави павільону „Українська Хата", якої кошти будуть приблизно 25.000 ам. дол. Комітет просить Товариство прислати кілька тимчасових шкіців. Павільон має бути в українському стилі. З огляду на те Українське Технічне Товариство звертається

до своїх членів-архітектів з проханням підготовити відповідні проекти. В найближчому часі Українське Тех. Т-во, після одержання точніших даних щодо положення, величини площі і т. п., устійнить у порозумінні з Комітетом умовини та розпише конкурс на проект.

— **Свято в роковини Мазепи у Сколім.** Українські установи у Сколім улаштовують 23. жовтня ц. р. повітове свято у 300-літні роковини народин І. Мазепи. Програма така: 9. год. збірка учасників на площі „Дубрівка" і уставка громад; 10. год. полева Служба Божа, яку відправить о. Л. Куницький при співучасті доокольного духовенства; панахида; після панахиди святочна академія з привітами, хорами, деклямаціями, діточими вправами та рефератом. На закінчення похід чвірками з Дубрівки через місто при звуках орхестри. В год. 7.30 веч. у салі „Укр. Захисту" святочна вистава.

— **Свідоцтва льояльности вчителів.** Віднова концесії на прив. школи стала рівнозначною з перевіркою дозволу навчання для всіх учителів „Рідної Школи". Шкільна влада вимагає від них т. зв. свідоцтва льояльности і то для всіх учителів і управителів ще перед відновою концесії, а для управителів ще раз підчас віднови концесій. Маємо покищо неточні відомости з чотирьох шкіл „Р. Ш." А саме, досі повітові староства відмовили свідоцтва льояльности 1) у Бережанах: управителеві школи П. Будзові й учителеві П. Гошовському; 2) в Коломиї: учителеві М. Грамякові; 3) в Печеніжині: управителеві школи Новакові та учителькам А. Пнівчуківній і М. Бровчуківній; 4) в Пядиках: учительці П. Смеречинській. Разом у чотирьох школах на 15 учителів відмовлено 7-ом свідоцтва льояльности!!! і цим позбавили їх праці. При цій нагоді звертаємо настирливо увагу всіх інтересованих особисто, а зокрема Старшин кружків „Р. Ш.", що їхнім обовязком є негайно донести про все Головній Управі „Р. Ш." Треба докладно подавати факти й імена, і по змозі відписи рішень чи декретів, вкінці, яких ужито дальших заходів.

— **Скільки є шкіл у Польщі?** По найновішим статистичним даним було в Польщі в 1931—32 шк. році 25.446 народніх шкіл, в яких діставало науку 4,113.341 дітей. Із того загального числа в містах було 2.100 народніх шкіл і до них ходило 1,022.198 дітей, а по селах 23.436 народніх шкіл з 3,091.198 дітьми. — Поділу тих шкіл по викладовій мові та шкільних дітей по національности й віроісповіданні в офіціяльній статистиці не находимо.

— **З міської опери у Львові.** На другу половину цього місяця складуться у міській опері у Львові такі вистави: в пятницю 21. ц. м. піде „Кавалерія рустікана" й „Паяци" з медіолянським баритоном Вайнберґом в обох операх та М. Сокіл як Неддою у „Паяцах". У слід. тижні піде „Ріголетто" і „Травята" з закордонними гістьми, а 31. ц. м. премієра давно приготовлюваного „Отелля" Вердія.

— **Не купили ніодного білета!** Понеділкову, пяту з ряду виставу песи Словацького у львівському Великому Театрі відкликали тому, що каса не продала ніодного білета.

— **Фабрика 10-золотівок.** Поліція приморського польського повіту викрила в околиці Вейгерова знаменито зорганізовану фабричку срібних 10-ти золотівок. Вона була уладжена в помешканні якогось Піонкого, якого недавно випустили з вязниці. Сконфісковано прилади, металі й готові фальсифікати. Арештовано теж декого, що пускав гроші в обіг.

— **Осторога.** Комітет будови церкви у Львові на передмісті Нове Знесіння прохає нас помістити осторогу, що досі не видав нікому і в ніякій формі повновласти збирати датки на будову церкви поза самим Знесінням, а тимчасом дістав вістку, що вже якісь ошуканці збирали жертви на будову новознесінської церкви у Звенигородських. Перестерігаючи громадянство перед невідомими ошуканцями-збирачами, Комітет прохає оо. пархоїв у підльвівських селах перестерегти перед ними своїх вірних, в тим, що всяких таких людців треба придержувати на місці.

— **Малярська вистава А. Аберддма** у Львові відчинена до 23. ц. м. у Промисловім Музею, Гетьманська 20. Відтак переїзжає вона до Варшави.

— **Сензаційний процес у Львові** почнеться 17. листопада. На лаві обвинувачених засяде Фіська і товарищі, які відповідатимуть за злочин убивства рідні Ґруберів на Знесінні у січні мин. року. Як відомо за злочинцями шукала поліція дуже довго.

— **Скаженина.** ПАТ повідомляє, що завдяки зарядженням повітового лікаря ветеринарії в Бродах пошесть скаженини, яка донедавна грізно поширювалася, тепер уже зовсім вигасла.

— **Нещасливі випадки.** Підчас рубання дерев у лісі Лісовиці, пов. Долина, дуб падаючи розторощив селянина Василя Василіва. У Татарові так само згинув у лісі робітник Шелюзіль із Гринева, косівського повіту. У Бориславі підчас експльозії ґазу в копальні нафти „Коперник" смертельно поранені два робітники К. і М. Михальчуки.

— **Убив робітника.** Власник Геленкова (пов. Бережани) Йос. Вілінський доручив наглядачеві над форналями Поповичеві, що робітники зле орють. Після того як Вілінський віліхав Попович вдарив товстелезною палицею по голові Ст. Лупиноса так сильно, що він до кількох годин помер. Поповича арештували та передали гор. судові в Козові.

— **Ліквідація Кулка Рольнічого.** На зборах членів складниці Кулок Рольнічих у Бережанах ухвалили зліквідувати цю установу, бо її недобори в цьому році винесли 25.000 зол.

— **Втонула в ріці.** Іванна Баевич із Підкаміня вертала сумерком від свого сина зі Суховолі. Вона збилася з дороги, впала в ріку й потонула. Тіло виловили три дні пізніше біля млина на шлюзі в Підкаміні.

— **Арештували фальшівника долярів.** У Бродах арештували Макса Лявера, якого львівський слідчий виділ пошукував за фальшування долярових банкнотів. Його відставили до Львова.

— **Ріжні вістки.** Урядовці варшавського маґістрату протестують проти можливої знижки платень. — В околиці Сараєва наслідком великих злив залите село Златино, де затонуло 4 особи. — Банк Шредер і Сп. у Гамбурзі, що істнував 70 літ проголосив банкроцтво. — На останнім засіданні міжнародного зїзду оборони проти фашизму рішили вибрати значок державного стягу, три паралельні стрілки, загальним значком міжнароднім протифашистівських союзів. — Статистичні дані міністерства торгівлі Спол. Держав подають, що американський експорт за перших 6 місяців 1932 р. упав на 35 проц. у порівнанні з мин. роком. — У Болгарії арештували трьох комуністичних послів за те, що в їх хаті найшли великий склад пропагандової комуністичної бібули. — На нюйорській біржі всі папери впали минулого тижня; деякі на 10 процент. — Німецька княжна Цецилія, жінка кронпринца, на одному вічу виступала з промовою, закликаючи молодь працювати на загальне добро Німеччини. — У Парижі відновлять старий Бельвійський театр, де колись ставили відомі французькі мельодрами; як відомо французькі театри працюють, заробляють великі гроші і не знають крізи. — Мадярський клюб бриджистів скликує на 28. ц. м. міжнародній зїзд у Будапешті, де мистці ріжних країв засядуть до змагань.

— **Конґрес психотехніків** радить у Ґрацу. Головний реферат мав проф. берлінського університету д-р Ганс Руп, директор психотехнічного інституту. Він повідомив зібраних, що завдяки дослідам його інституту вдалось виробити такі методи, що людина зміняючи фах може з мінімальною затратою енергії ввійти в нову працю. При цій праці головним чинником є придбана вправа; саме до осягнення цієї вправи дуже швидким та легким способом дійшла психотехніка. Інші реферати займались такими питаннями як моментом примусу у праці, психольоґією безробітних, видатністю праці хліборобів, що самі мусять дуже пильно доходити до досвідів, як краще працювати.

— **Франція не вимирає.** Французький президент Лебрен вибирається в оригінальну подорож: їде до Сарт, де буде тримати до хресту 22-у дитину селянської пари Буас.

— **Нервовий вік.** У Люббені, в Брандербурґії, один селянин застрілив суддю, який підписав присуд про ліцитацію його майна.

— **Повінь у Ніцці.** Великий буревій, що перейшов над цією вічно погідною закутиною спричинив величезні шкоди. Дощ позаливав вулиці до несподіваної висоти, а вітер понищив будинки. Вулиця Шатонеф подобала підчас дощу на водопад. У деяких місцях рівень води був заввишки на 1 м. У дільниці Сімієз стіна одного монастиря впала. Покищо втрат нараховали на 15 міл. фр.

— **Дешева, але важка подорож.** Громадянин Будапешту, Степан Такач, вліз під вагон поспішного поїзду, що їхав до Парижа і щойно на паризькім двірці виліз зі свого сховища. Паперів не мав ніяких. Каже, що портфель вилетів йому з кишені в дорозі. Перетомлений голодом і холодом попав просто в руки поліції, яка рішила відіслати його назад уже вигідніше, ніж він приїхав.

— **Як крадуть у СРСР.** Зі Столпців повідомляють, що в прикордоннім більшовицькім містечку Узда перед центр-харчовий магазин заїхали два вантажні авта. З них вискочило кільканацять озброєних людей. Вони моментально розброїли сторожу, вартових і управителя магазину, поперетинали телефонічні проводи та заладували на авта кільканацять скринь солонини, кілька мішків цукру та муки, кількасот пачок махорки і багато інших артикулів першої потреби й неспинювані ніким пропали в невідомому напрямі. Слідство покищо не викрило, хто це були ті люди. Відомо лише, що два авта вкрали в команді 3. району прикордонної сторожі тогож дня рано, а двох з тих людей були в одностроях більшовицької сторожі. Є чутки, що напад виконав відділ партизанів, які вештаються в тих сторонах.

— **Винахідчик авта.** Цими днями відкрили у Відні памятник винахідчикові авта. Мало хто знає, що ним був австрієць і звався Зіґфрід Маркус. Австрійська преса, що з цієї нагоди присвячує свому землякові окремі спомини, звертає увагу, що мало хто із самих австрійців знає про це, кому людство завдячує один із найбільше необхідних засобів сучасної комунікації. Австрійський винахідчик, що мав цю першу ідею не зумів її використати і за ним інші дійшли до міліонів.

— **Найбільша площа в світі.** У Харкові закінчили праці над велитенською міською площею, що матиме 115.000 кв. метрів. „Красная Газета" каже, що це найбільша площа з усіх европейських площ. Називатись вона буде „площа Дзєржинського".

— **Доля комуністичного дипльомата.** Колишній всесильний міністр закорд. справ Чічерін від довшого часу відійшов від політичного життя. Від хвилини, коли він перестав виконувати обовязки на свому високому становищі, він став сірим громадянином, що весь свій час витрачує на фортепянову гру та на вино. Живе він так самітно в Москві, що ніхто навіть не знає його адреси. Коли півтора року тому приїхав туди один його приятель, чужинець, то хоча робив усі можливі заходи і мав сильні звязки, не добився зустрічі з Чічеріном. Чужинцеві дозволили тільки написати лист до Чічеріна; Чічерін відповів і відмовився від особистої розмови кажучи, що хорий і що пише розвідку про Моцарта, бо політикою більше не цікавиться.

— **Політик будійським черцем.** У Берліні заснували окреме будійське товариство, що ширить будійську віру і займається дослідами, звязаними з її минувшиною та теперішністю. На зборах цього товариства брав участь будійський чернець Хао Кунґ, европеєць із походження, дуже дільний відомий політик і журналіст Лінкольн-Требітч, що підготовляв суспільний переворот у Німеччині. Втомлений життям виїхав він до Азії, став щирим будистом і тепер приїхав до Европи робити пропаґанду за будизмом. Він рішив збудувати будійський монастир, придбати братів-черців для нього і накінець зачинити себе в одній келії до смерти.

— **Справлення помилок.** У статті М. Возняка **„Як то було з похоронами Мазепи?"** („Діло", ч. 232) зайшли такі помилки: У 15-ому рядку з долу І. шпальти на другій стороні зложено: генеральну докладність. Має бути: **геральдичну** докладність. У рядку 6-ому з долу ІІІ. шпальти на тій-же стороні зложено: **kłopotanina**. Має бути: **kłotanina**. — В новинці **„Зїзд воєводів радить у Варшаві"** зложено, що нарада передбачена від 17. до 29. ц. м. Має бути: **від 17. до 20. ц. м.**

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. КАРЛО БАРДИН,

дійсний радник Митр. Консисторії, декан і парох Братковець к. Стрия, помер дня 10. жовтня ц. р. в 69. році життя та 44 священства. Покійний знаний був загально як надзвичайно характерна людина, ревний священик та щирий громадянин-патріот. Похорони відбулися дня 12. X. у Братківцях в супроводі 17 священиків та при співучасти численно зібраного народу. В. Й. П!

Актуальна справа.

Шукаючи ріжних засобів, щоби поліпшити стан хліборобства і то так, щоби вони виплатились, уряд видав ріжні декрети, які влекшують ліквідацію задовження, охорону перед лихвою, тяжкою екзекуцією, заводить податкові полекші, гощо. Ці засоби, очевидячки, не звільняють хліборобів від чинитьб, які вони примушені складати чи то супроти держави, чи супроти своїх вірителів, бо інакше закони дають змогу застосувати супроти них ріжні форми дошкульного примусу. У звязку із ріжними способами поправлення хліборобського стану, з боку тютюневого монополю виринають спроби переконати якнайбільшу скількість хліборобів про користи, які вони можуть мати із годівлі тютюну. Ця акція не йде швидкою ходою тому, що в цьому напрямку люди назагал непідготовлені. Годівля рослини, що не належить до рідних, а зараховується до екзотичних, домагається особливого піклування. Крім цього грає тут теж чималу ролю контроля, яку виконує над такою працею уряд. Наші хлібороби ставляться з недовірям до праці, я::а підлягає постійній реєстрації, дарма, що ті, які раз звикли до неї, вміють із неї тягнути може й кращі зиски, ніж із управи городовини та овочів, плеканих з діда праділа на землі пристосованій до них. Годівля тютюну шириться пиняво. За останні роки трапляються щораз частіше випадки принципіяльно ворожого становища до поширеного курення на селі. Водночас у численних випадках перемагає чисто матеріяльний інтерес і голоси пропаґаторів абстиненції не мають великого успіху там, де тютюневі плянтації вже добре розвиваються. Як із кожним налогом і старою закоріненою звичкою, так і в данім випадку, із куренням трапляється таке відоме явище, що проти найсильніших арґументів повстають протилежні. Загальний погляд, принятий лікарями, що тютюн сильно шкодить, але тютюн, — це безперечна правда, якої ніхто заперечувати нині не стане — у ніякій мірі не може рівнятись щодо свого шкідливого впливу з такими наркотиками як опій, поширеними віддавна на Сході. Ділання тютюну розкладене на роки, і коли орґанізм звикне до нього, тоді не тільки людина не відчуває його шкоди, але навіть повільно звикаючи до нього почуває себе ніяково, інколи й нездорово, коли хоче зірвати із цією звичкою. Це явище сильно замітне у людей, для яких курення стало одною з найбільших життєвих насолод, щоденних приємностей, які витворюють духовий неспокій, коли вона незаспокоєна. Відомо, що ті, які зірвали з куренням шукають негайно на його місце іншої цього роду приємности. Коли вони її заступлять нпр. алькоголем, тоді шкода для орґанізму непомірно більша і її наслідки, як це для всіх зрозуміле, у дуже короткім часі сумні. 1-1

——o——

Дописи.

РОГАТИН. **(Памяти Мих. Галущинського).** В дні 1. ц. м. святкував рогатинський повіт перші роковини смерти пок. Михайла Галущинського, що був, як відомо, першим директором прив. української гімназії в Рогатині і заслужився теж як орґанізатор повіту на освітньо-культурному полі. Свято почалося з поминального богослуження й панахиди в парохіяльній церкві, до якої стануло 16 священиків під проводом о. дек. Яворського. Після богослуження відбулося урочисте відслонення памяткової таблиці в честь М. Галущинського, що її проектував інж. Р. Грицай. Таблиця приміщена при вході до гімназіяльного будинку і виконана справді по мистецьки. Опісля в полудне почалася святочна академія з такою програмою: виступи хорів нар. школи й гімназії, „Рогатинського Бояна" і хору з Пукова, деклямації, промова проф. Івана Вербяного і спомини проф. М. Угрина. Від Гол. Виділу Т-ва „Просвіта" у Львові виступав з промовою ред. М. Таранько. На святі відчитано теж привіти, а закінчено його відспіванням національного гимну.

ЯВОРІВ. **(Кооперативна анкета).** Дня 14. ц. м. відбулася в Яворові у „Нар. Домі" велика кооп. анкета при участи ревізора РСУК. п. Бачовича. Анкетою проводив дир. Мик. Чопик, секретарював п. П. Волощак. Темою нарад був стан нашої споживчої кооперації в повіті та справа наладнання борні з боргами і борґуванням. Нарада мала дуже поважний характер. Ухвалено відповідні резолюції, що мають обовязувати наших кооператорів. На анкеті був присутній майже цілий час функціонар мундурованої держ. поліції, який прислухувався нарадам. Закон про збори розріжняє тепер або непубличні збори (тут і збори членів обєднань) або публичні збори. На непубличних зборах представники влади можуть тільки провірити правильність зборів.

——o——

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 18. X. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 3·20 зол., за літру молока 18—20 сот., літру сметани 1·10 зол., копу яєць 5·00—5·10 зол.

СПОРТ.

СОКІЛ IV. — МЕТА 1:0.

Змагань не докінчено, бо Мета, невдоволена з рішень судді, зійшла на 15 мін. перед кінцем з грища.

ЧЕРНІВЦІ БЕЗ МИСТЦЯ В КОПАНОМУ МЯЧІ.

У неділю 16. ц. м. відбулися в Чернівцях мячеві змагання Довбуш — Драгош Вода та Робітники — Ян. Ці змагання мали велике значіння, бо мала вирішитися доля Д[illegible]уша, котрий по виграній грі був би може став мистцем. [illegible]а майдані Яну (коло моста) зібралася понад тритисячна публика і слідкувала напружено за мячем, що не мав ні хвилинки спочинку. Перша половина гри не принесла нікому ні успіхів ні втрат. Довбуш опановував поле і загрожував постійно драгошам. Зате в другій половині довбушани дістали бравку, котра й вирішила цілу гру. — У змаганнях Робітники — Ян не зайшло нічого рішаючого, бо гра покінчилася розіграною. Отже хвилево Чернівці не мають мистця. Це залежить від мечу Робітники — Макабі (в неділю). Якщо виграють Робітники, то будуть вони мистцем, а коли ні, то стане ним Драгош Вода.

З УСПІХІВ ГАРКАВЕНКА В ПОЗНАНІ.

Пишуть нам з Познаня: Нині 14. X. 1932 поклав наш змагун, козак Олександер Гаркавенко, мистця світа та Польщі на 1932 рік поляка Штекера. Публика привитала перемогу нашого змагуна гураґановими оплесками. Гаркавенко тішиться у Познані якнайкращою опінією та має найбільші шанси здобути мистецтво Польщі, за яке змагаються тепер передові атлети в Познані.

Гк

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

КООПЕРАТИВНЕ МОЛОЧАРСТВО, Львів, 1. жовтня 1932. Орган Краєвого Молочарського Союзу „Маслосоюз". Місячник. Ч. 10. Рік вид. VII.

ЖІНОЧА ДОЛЯ, часопис для укр. жіноцтва. Рік VIII. Ч. 26. Коломия, 15. жовтня 1932.

ДЗВІНОЧОК, часопис для українських дітей. Ч. 12 Жовтень 1932. Львів.

ВІСТИ З ЛУГУ, письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті і науці.

ВОГНІ, місячник для української молоді. Жовтень 1932. Ч. 2.

ВІДРОДЖЕННЯ, ілюстрований журнал українського протиалькогольного руху. Рік V. Ч. 9. Львів, вересень 1932.

НОВИЙ СВІТ, місячник присвячений духовій обнові українського доросту. Станиславів 1932. Ч. 9. Рік I.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.